

Türkiye’de Hadis Çalışmaları: 2010-2023 Dönemi Basılı Yayınların Analizi ve Değerlendirmesi

Orhan ÇİNİCİ* - Ali SEVER**

Öz

Bu araştırma, 2010-2023 yılları arasında Türkiye’de hadis alanında neşredilen akademik literatürün betimsel analizini sunmaktadır. Çalışma, söz konusu dönemdeki hadis araştırmalarının yayın dinamiklerini, niceliksel parametreler üzerinden sistematik bir yaklaşımla incelemektedir. Oluşturulan veri setleri aracılığıyla alandaki akademik üretimin yayın desenleri ve eğilimleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında ilgili yıllarda neşredilen eserlerin kronolojik dağılımı, yayın kategorileri, dil çeşitliliği ve yayınevi gibi çeşitli parametreler analize tabi tutulmuş ve her bir değışkene ilişkin spesifik veriler tespit edilmiştir.

İnceleme sürecinde “Hadis Kitaplığı”, “Hadis Akademisi” ve “İlahiyatlar” başlıkları altında üç ayrı veri seti oluşturulmuş ve toplanan veriler belirlenen araştırma soruları etrafında analiz edilerek sistematik çıkarımlar geliştirilmiştir. Veri toplama aşamasında ise ulusal yayınevlerinin katalogları, YÖK Akademik Platformu, YÖK Bilgi Yönetim Sistemi ve çeşitli akademik veri tabanları referans alınmış, eksik verilerin tamamlanmasında metodolojik bir yaklaşım benimsenmiştir. Derlenen veriler kategorik bir sınıflandırmaya tabi tutularak kantitatif analiz yöntemleriyle değerlendirilmiş ve bulgular görsel formatlara aktarılmıştır.

Çalışmada, hadis anabilim dalında görevli akademisyenlerin yayın faaliyetiyle diğer disiplinlerden katkı sunan araştırmacıların yayın faaliyetleri, oluşturulan veri setleri üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, hadis alanı araştırmacılarının akademik üretiminin niceliksel boyutunu ortaya koymanın yanı sıra disiplinler arası etkileşimin dinamiklerini ve farklı akademik yaklaşımların alana katkısını analiz etme imkanı sağlamıştır. Ayrıca yayıncılık faaliyetlerindeki değışimin temel dinamikleri olarak 2012 yılı ve sonrasında İlahiyat fakültelerinin sayısal artışı ve COVID-19 Pandemisi sürecinin hadis literatürüne etkileri incelenmiş, bu doğrultuda çeşitli hipotezler ileri sürülmüştür. İnceleme bu yönleriyle Türkiye’deki hadis çalışmalarının son on üç yıldaki gelişimini ve yayıncılık faaliyetlerindeki eğilimleri basılı yayınlar üzerinden tarihsel bir perspektifle analiz etmekte ve gelecekteki araştırmaların durumuna yönelik öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Hadis literatürü, Akademik yayıncılık, İlahiyat fakülteleri, Pandemi

İthaf: Bu makale, İsrail’in Gazze’deki eğitim kurumlarına, sağlık merkezlerine, mülteci kamplarına, sivil yerleşimlere ve ibadethanelere yönelik barbarca ve insanlık dışı saldırıları sonucunda hayatını kaybeden akademisyenler, öğrenciler, sağlık çalışanları, din görevlileri, basın mensupları ve sivillerin anısına ithaf edilmiştir.

Atıf: Çinici, Orhan - Sever, Ali. “Türkiye’de Hadis Çalışmaları: 2010-2023 Dönemi Basılı Yayınların Analizi ve Değerlendirmesi”. *Ahi İlahiyat Dergisi* 3 (Aralık 2024), 1-16.

Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/Türkiye

E-mail: orhancinici@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0698-3901
ROR: 03a5qrr21

Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/Türkiye

E-mail: severali@ogr.iu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5615-2001
ROR: 03a5qrr21

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 9 Ekim 2024

Kabul Tarihi: 10 Aralık 2024

Yayın Tarihi: 31 Aralık 2024

Değerlendirme: Bu makale en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim: ahif@ahievran.edu.tr - <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahiiilahiyat>

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

dergipark.org.tr/tr/pub/ahiiilahiyat

Hadith Studies in Türkiye: Analysis and Evaluation of Printed Publications from 2010 to 2023

Orhan ÇİNİCİ* - Ali SEVER**

Abstract

This study presents a descriptive analysis of the academic literature published in the field of hadith in Turkey between 2010 and 2023. The study employs a systematic approach through quantitative parameters to examine the publication dynamics of hadith research during the specified period. The data sets created aim to identify publication patterns and trends in the field of academic production. The research encompasses various parameters, including the chronological distribution of works published in relevant years, publication categories, language diversity, and publishing houses. Specific data on each variable were determined through analysis.

Three separate data sets were created, titled “Hadith Library” “Hadith Academy” and “Theologies” The collected data were then analyzed around the determined research questions, and systematic inferences were developed. In the data collection phase, the catalogues of national publishing houses, the YÖK Academic Platform, the YÖK Information Management System and various academic databases were consulted as sources of reference. A methodological approach was adopted to complete the missing data. The compiled data were subjected to a categorical classification and evaluated by quantitative analysis methods, and the findings were transferred to visual formats.

In the study, the publication activities of academics working in the hadith department and the publication activities of researchers contributing from other disciplines were evaluated comparatively through the data sets created. The findings yielded an opportunity to analyse the dynamics of interdisciplinary interaction and the contribution of different academic approaches to the field, as well as to reveal the quantitative dimension of the academic production of researchers in the field of hadith. Furthermore, the effects of the numerical increase in the number of faculties of theology in 2012 and afterwards, as well as the impact of the global pandemic on hadith literature, were examined. This led to the formulation of several hypotheses in this regard. In this regard, the study examines the evolution of hadith studies in Turkey over the past thirteen years, analysing trends in publishing activities from a historical perspective through an examination of printed publications. It also offers suggestions for future research directions.

Keywords: Hadith, Hadith literature, Academic publishing, Faculties of theology, Pandemic

İthaf: This article is dedicated to the memory of the academics, students, health workers, clergy, media and civilians who lost their lives as a result of Israel's barbaric and inhumane attacks on educational institutions, health centers, refugee camps, civilian settlements and places of worship in Gaza.

Citation: Çinici, Orhan - Sever, Ali. “Hadith Studies in Turkey: Analysis and Evaluation of Printed Publications from 2010 to 2023”. *Ahi İlahiyat Dergisi* 3 (December 2024), 1-16.

***PhD Student**, Istanbul University Social Sciences Institute, Istanbul/Türkiye

E-mail: orhancinici@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0698-3901

ROR: 03a5qrr21

***PhD Student**, Istanbul University Social Sciences Institute, Istanbul/Türkiye

E-mail: severali@ogr.iu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5615-2001

ROR: 03a5qrr21

Article Type: Research Article

Date Received: 9 October 2024

Date Accepted: 10 December 2024

Date Published: 31 December 2024

Review: This article has been reviewed by at least two reviewers using a double blind peer review model. A similarity check was performed to confirm that it was free of plagiarism.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while conducting and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Complaints: ahif@ahievran.edu.tr
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahilahiyat>

Conflicts of Interest The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyright & License Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

dergipark.org.tr/en/pub/ahilahiyat

Giriş

İlahiyat fakültelerinin 1949 yılında Türkiye’de kurulmaya başlamasıyla İslami ilimler alanında akademik literatür üretimi de sistematik bir nitelik kazanmıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin kuruluşundan günümüze kadar geçen 75 yıllık süreçte, ülkemizdeki İlahiyat fakültelerinin sayısı 98’e ulaşmış, bu süre zarfında hadis ilmi özelinde çok sayıda mütehassıs araştırmacı yetişmiş ve bu akademisyenlerin önemli bir kısmı yükseköğretim kurumlarında görev almıştır.

İlahiyat fakültelerinin son yıllardaki dikkat çekici artışı ise akademik üretimi de niceliksel olarak etkilemiş ve yayın alanında kayda değer bir büyüme eğilimi ortaya çıkarmıştır. Bu hızlı gelişim süreci de hadis alanındaki akademik çalışmaların sistematik takibini giderek zorlaştırmıştır. Araştırmacılar, farklı platformlar üzerinden dağınık halde bulunan akademik çalışmalara erişim konusunda ciddi zaman ve emek sarf etmek durumunda kalmaktadır. Bu durum, hadis alanındaki bilimsel birikimin etkin bir şekilde yönetilmesi ve erişilebilir kılınması hususunda yeni zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, 2010-2023 yılları arasında Türkiye’de hadis alanında üretilen basılı yayınların sistematik bir analizinin yapılması ve değerlendirilmesi akademik yayıncılığın ulaştığı boyutları ölçümlemek açısından önem arz etmektedir.

Her ne kadar bu entelektüel üretim ülkemizde zaman zaman çeşitli mecralarda nitelik ve nicelik boyutuyla değerlendirmelere tabi tutuluyor olsa da kronolojik bir perspektifle akademik çıktıları kapsamlı bir şekilde analiz eden bütüncül bir çalışmanın eksikliği devam etmektedir. Akademik birikime dair tertip edilen sempozyumlar,¹ neşredilen kitaplar² ve makaleler³ ise hızla değişen yayın dünyasında güncelliğini muhafaza etmekte zorlanmaktadır. Ayrıca gerek bu tür çalışmalarda gerekse farklı mecralarda yakın dönemdeki yayın hareketliliğini nicelik yönüyle ele alan analizlerin yetersizliği ya da eksikliği de göze çarpmaktadır. Bu gereksinim doğrultusunda hadis alanındaki tüm akademik çalışmaları tek bir dijital platformda toplayacak kapsamlı bir veri tabanının tesisi fikri ise kayda değer bir akademik girişim olarak karşımızda durmaktadır.⁴

Bu inceleme ise bahsi geçen ihtiyaç doğrultusunda hadis alanında son yıllarda gözlemlenen yayın dinamiğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, oluşturulan veri seti⁵

- 1 Bu çalışmalardan en önemlileri geçen yıl (Ekim – 2023) Ankara’da düzenlenen “100. Yılında Türkiye Hadisçiliği” sempozyumu olmuştur. Bu sempozyumda Türkiye’deki hadis çalışmalarına farklı açılardan temas edilmiş fakat son 75 yılda basımı gerçekleştirilen eser sayısına ve bunların yıllara göre dağılımına yeterince dikkat çekilmediği görülmüştür. Sempozyum değerlendirmesi için ayrıca bk. Ayşe Yasemin Saitoğulları, “100. Yılında Türkiye Hadisçiliği’ Sempozyumu 20-21 Ekim 2023, ANKARA”, *Hadis Tetkikleri Dergisi* 22/2 (31 Aralık 2023), 385-404.
- 2 Daha önceki yıllarda yayımlanan literatür tespitini gerçekleştirmeyi amaçlayan çalışmalar için bk. İsmail Lütfi Çakan, *1876-1976 Arası Türkiye’de Hadis Çalışmaları Bibliyografyası* (İstanbul: Dilek Matbaası, 1980); Mahmut Yeşil, *Hadis Bibliyografyası ve Gelişimi: 1101-1411/1689-1990*, 1990; Yavuz Ünal, *Cumhuriyet Türkiye’si Hadis Çalışmaları Bibliyografyası (1920-1992)* (Samsun, 1993).
- 3 Örnek için bk. Halit Özkan, “Cumhuriyet Dönemi Hadis Çalışmaları: Bir Hasıla”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 21 (01 Mayıs 2013), 10-41; Necmeddin Şeker - Recep Bilgin, *Açıklamalı Hadis Makaleleri Bibliyografyası -1923-2016-* (Kahramanmaraş: SAMER Yayınları, 2020).
- 4 Bu hedef kapsamında “Hadis Literatürü” (hadisliteraturu.com) platformu, akademik yayınları sistematik biçimde takip ve tasnif ederek araştırmacılara kolay erişim imkanı sunmayı hedeflemek üzere geliştirilmektedir.
- 5 Hadis alanındaki kitap yayınlarına dair hazırlanan veri setine ulaşmak için bk. “Türkçe Hadis Kitaplığı”, *Hadis Literatürü* (Erişim 05 Ekim 2024). Bu çalışmadaki analizler ise Ekim ayı verileri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

üzerinden basılı yayınların dağılımı ve yoğunluğu belirli parametrelerle analiz edilmektedir. Araştırma, 2010-2023 yılları arasında Türkiye’de hadis alanındaki akademik üretimin kitap yayını özelinde panoramik bir görünümünü sunmayı ve alan içi eğilimleri tespit etmeyi hedeflemektedir.

İnceleme kapsamında oluşturulan veri setinin derlenmesinde ise belirli kriterler gözetilmiştir. Araştırma verileri, dijital platformlar ve veri tabanları üzerinden derlenmiş, öncelikli kaynak olarak YÖK Akademik platformu⁶ tercih edilmiştir. Bununla birlikte YÖK Akademik platformunun filtreleme sistemindeki teknik sorunları ve bazı akademisyenlerin eksik veri girişleri nedeniyle akademik çıktıların bu platform üzerinden sağlıklı tespiti her zaman mümkün olmamıştır. Bu sebeple YÖK Akademik’e ek olarak yayınevi ve kitap satış web siteleri gibi ek kaynaklar da taranarak eksik veriler tamamlanmıştır.⁷ Bu yaklaşım ise hem geçmiş hem de güncel yayınların kapsamlı bir şekilde ortaya konmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca veri toplama süreçlerinde kitapların ilk basımları dikkate alınmış, ilgili yıllarda çıkan mükerrer baskılar veri setine işlenmemiştir.

Veri setinin kapsamı belirlenirken eserlerin hadis literatürüne aidiyeti de titizlikle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Eser seçiminde ağırlıklı olarak hadis alanında uzman araştırmacıların basılı eserleri listeye dahil edilmiştir. Bununla birlikte incelemede disiplinler arası bir yaklaşım gözetildiğinden dolayı fıkıh ve siyer gibi İslami ilimlerin diğer alanlarındaki uzman araştırmacıların hadis alanıyla kesişen eserleri de kapsama dahil edilmiştir. Benimsenen bu metodolojik yaklaşım, bir yandan hadis alan yazınının kapsayıcılığını genişletirken, diğer yandan farklı disiplinlerden araştırmacıların alana yönelik katkılarını gözleme olanağı sunmaktadır.

Veri setine sınırlı sayıda tercüme ve neşir çalışması da dahil edilmiş ancak bu çalışmalar özgün akademik üretim niteliği taşımamaları nedeniyle analiz sürecinden çıkarılmıştır. Ayrıca bu literatür analizi, bilinçli bir tercihle sadece basılı (kitap ve e-kitap formatında) eserlere odaklanmakla birlikte analizler sadece mevcut veri setiyle sınırlı tutulmuştur. Akademik makalelerin çalışma dışında bırakılması ise makalelerin tespitinin ve tasnifinin daha karmaşık bir süreci gerektirmesinden kaynaklanmaktadır. Makale verileri, yoğunlukla DergiPark veya İSAM Kütüphanesi İlahiyat Makaleleri Veri Tabanı’nda yer almakla birlikte muhtelif akademik mecralarda da bulunabilmektedir.⁸ Uluslararası indekslerin altyapıları ise en azından şimdilik

6 “YÖK Akademik Yükseköğretim Akademik Arama Sayfası”, *İlahiyat Temel Alanı > Hadis İçin Arama Sonuçları* (Erişim 05 Ekim 2024). İlgili bağlantı üzerinden hadis akademisyenlerinin filtrelenmesiyle araştırmacıların profilleri görüntülenmekte ve çalışmaları kayıt altına alınmaktadır. Fakat bu yöntemde hadis akademisi dışında yayın yapan araştırmacıların eserlerine ulaşmak pek mümkün olmadığından, bu eksiklik diğer platformlar aracılığıyla giderilmiştir.

7 Her ne kadar veri toplama sürecinde çok sayıda platform takip edilmiş olsa da bilgilerine ulaşamayan yayınların varlığı da söz konusudur. Özellikle atama yükselme kriterleri ve akademik teşvik gibi görece öncelikli nedenlerle yayın yapan araştırmacıların, sınırlı sayıda basılan ya da sadece künye olarak kayıtlara geçen eserlerine erişim, çeşitli zorluklar nedeniyle kısıtlı kalmaktadır. Bu durum ise alandaki tüm çalışmalara kapsamlı bir şekilde ulaşımı zorlaştırmaktadır.

8 Burada her derginin DergiPark altyapısını kullanmadığı ve/veya İSAM Kütüphanesi İlahiyat Makaleleri Veri Tabanı’na ilgili dosyaları iletemeyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla bu platformlar hadisle alakalı bütün çalışmaları kapsamayabilmektedir.

ülkemizdeki birikimi toplu olarak göstermeye elverişli değildir. Mevcut araştırma kaynaklarının ve iş gücünün makaleleri kapsamlı bir şekilde tarama ve analiz etme noktasında yetersiz kalması da bu spesifik akademik çıktılarının incelenmesini müteakip çalışmalara tehir etmeyi zaruri kılmıştır.

Araştırmanın metodolojisi ise birbiriyle ilişkili birkaç temel analiz yöntemini kapsamaktadır. İlk aşamada, yayınların tarihsel süreç içerisindeki gelişimini ve çalışma türlerinin yıllara göre değişimini ortaya koymak amacıyla kronolojik bir analiz gerçekleştirilecektir. Bu analizden elde edilen bulgular ışığında yayıncılık faaliyetlerindeki dönemsel dalgalanmaların olası nedenleri incelenecektir.

Araştırmanın ikinci aşamasında ilahiyat fakültelerinin kuruluş süreciyle yayın oranları arasındaki ilişki mercek altına alınacaktır. Bu kapsamda, “İlahiyatlar”⁹ veri seti kullanılarak fakülte sayısındaki artış ile akademik yayın oranları arasındaki korelasyon kronolojik olarak analiz edilecektir.

Araştırmanın bir diğer önemli bileşeni ise “Hadis Akademisi”¹⁰ veri seti üzerinden gerçekleştirilecek olan yazar profili analizidir.¹¹ Bu analiz kapsamında, hadis alanındaki akademik üretimde bulunan araştırmacıların disiplinler kimlikleri tespit edilerek hadis uzmanlarıyla diğer disiplinlerden araştırmacıların alana katkıları karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Böylelikle ileriye dönük yapılacak incelemelerde araştırmacıların yayın motivasyonları, etkileşim alanları, oluşturdukları veya katıldıkları habitat ve ağlar gibi bütüne dair veriler ortaya çıkabilecektir. Bu bağlamda özellikle editoryal çalışmalar, söz konusu akademik eğilimlerin tespitinde önemli göstergeler sunmaktadır. Bu durum, alandaki bilimsel gelişimin niteliğini ve özgün araştırmaların yaygınlaşma sürecini doğrudan etkilemektedir.¹²

Araştırma verilerinin analizi ve görselleştirilmesi ise Python programla dilinin analitik kütüphane araçlarıyla tamamlanmıştır. Veri setlerinin düzenlenmesi, ayıklanması, çapraz tablo (liste) karşılaştırmaları ve istatistiksel analizler Pandas kütüphanesinin veri işleme fonksiyonlarından istifade edilerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularının görsel formatlara dönüştürülmesinde ise Matplotlib ve Seaborn kütüphanelerinden yararlanılmıştır.

9 Bu veri seti <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden temin edilmiştir. Veri analizinde ilahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri tek çatı altında değerlendirilmiştir.

10 Hadis alanındaki öğretim elemanı sayısına ilişkin veriler, çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilerin sentezi sonucu oluşturulmuştur. Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) resmî istatistik portalı (<https://istatistik.yok.gov.tr>) tarafından sunulan verilere göre, hadis alanındaki öğretim elemanı sayısı 409 olarak belirtilmektedir. Ancak bu rakam tam sayıyı yansıtmamaktadır. YÖK'ün veri toplama metodolojisi, özel üniversitelerde görev yapan hadis uzmanlarını temel alanlarda kategorize etmektedir. Bu durum ise söz konusu akademisyenlerin hadis alanındaki spesifik uzmanlıklarının istatistiklere tam olarak yansıtılamamasına neden olmaktadır. Bu metodolojik boşluğu gidermek amacıyla, araştırma kapsamında ek bir veri toplama süreci yürütülmüştür. Bu süreçte, özel üniversitelere bağlı ilahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri'nin resmi web siteleri sistematik bir şekilde taranmıştır. Bu tarama neticesinde, hadis alanında uzmanlaşmış akademisyenler tespit edilmiş ve mevcut sayıya dahil edilmiştir. Veri setinin tam hali için Bk. “Türkiye Hadis Akademisi”.

11 Bu karşılaştırma için belirtilen kitap veri setiyle “Türkiye Hadis Akademisi”, *Hadis Literatürü* (Erişim 05 Ekim 2024) sayfasında yer alan hadis akademisi veri seti yazarlar ve araştırmacılar şeklinde karşılaştırılarak hadis araştırmacılarının yayın oranları tespit edilecektir.

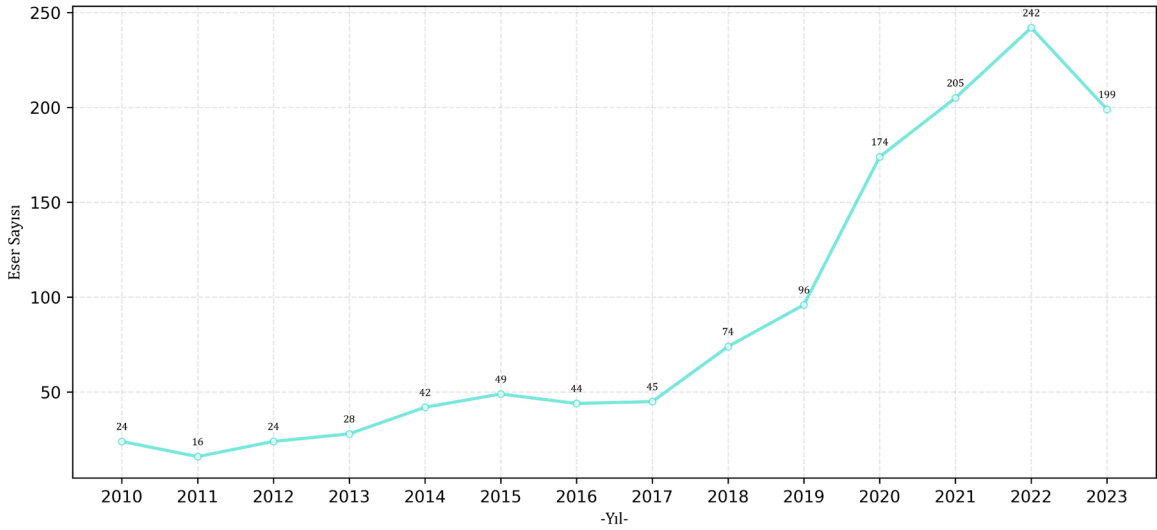
12 Abdulla Alajami, “Beyond Originality in Scientific Research: Considering Relations Among Originality, Novelty, and Ecological Thinking”, *Thinking Skills and Creativity* 38 (Aralık 2020), 3; İlknur Demirtaş vd., “Bilimsel Çalışmalarda Özgünlük Kavramı Üzerine”, *Yükseköğretim Dergisi* 13/1 (2023), 134-136.

1. 2010-2023 Yılları Arasında Basımı Gerçekleşen Kitapların Betimsel Analizi

2010 yılından itibaren hadis alanında yayımlanan kitapların sayısal analizi, bu alandaki akademik üretimin dinamik yapısını ortaya koymaktadır. İncelenen dönemin başlangıcı olan 2010 yılında, hadis alanında 24 kitap basılmıştır. Yayın sayısı, sonraki iki yıl boyunca da yatay bir seyir izlemiştir. 2010-2012 yıllarını kapsayan ilk üç yıllık periyotta gözlemlenen bu istikrarlı yayın üretim dengesi ise büyük olasılıkla önceki yıllardaki yayın eğiliminin de benzer bir seyir izlediğine işaret etmektedir.

2013 yılı ve sonrası ise hadis alanı yayın faaliyetlerinde bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Bu tarihten sonra basılan eser sayısında dikkat çekici bir artış trendi gözlemlenir.¹³ Bu yükseliş eğilimi 2022 yılında zirve noktasına ulaşmış ve sadece bu yılda 242 adet eserin basımı gerçekleşmiştir. Bu rakam, incelenen dönem içerisinde yıllık bazda en yüksek yayın sayısını temsil etmekte olup hadis alanındaki akademik üretimin nicelik açısından önemli bir ivme kazandığının göstergesidir.

2010-2023 yılları arasındaki on üç yıllık dönemde hadis alanında yayımlanan toplam 1262 kitap, alandaki bilimsel üretimin ve akademik faaliyetin yoğunluğunu somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Aşağıda sunulan grafik, yıllara göre yayın sayılarındaki değişimi görselleştirmekte ve özellikle son dönemde gözlemlenen dikkat çekici artış trendini belirgin biçimde yansıtmaktadır:

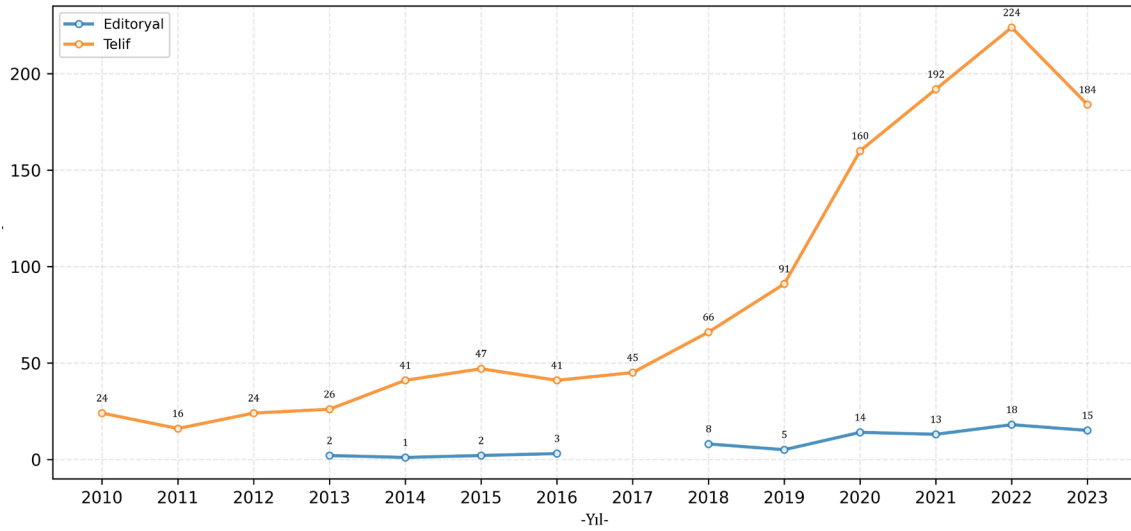
Şekil 1: Yıllara Göre Eser Basımı

Türkiye'deki hadis literatüründe son yıllarda gözlemlenen kayda değer gelişim, birbiriyle ilişkili çeşitli kurumsal ve akademik faktörlerin etkileşiminden kaynaklanmaktadır. Bu gelişimin başlıca itici gücü, 2012 yılı sonrasında İlahiyat fakültelerinin sayısındaki genişleme ve buna paralel olarak gerçekleştirilen yoğun akademik personel istihdamı olarak okumak mümkündür. Bu kurumsal genişlemenin akademik üretime yansması özellikle 2019 yılında belirgin hale gelmiş, yayın sayısında dikkat çekici bir ivme kaydedilmiştir.

13 Akademik yayıncılıktaki genel artış ve bunun değerlendirmesi için bk. Şifa Şahin, *Akademik Yayıncılığın Değişim Dinamikleri* (İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024), 23-24.

2019 sonrası dönemde ise hadis alanındaki yayın faaliyetleri daha güçlü bir hız kazanmıştır. Bu yükselişin arkasında iki temel dinamiğin öne çıktığını ifade etmek mümkündür: (1) Akademik kadrolardaki artışının devam etmesi, (2) COVID-19 Pandemisi'nin akademik üretim üzerindeki etkisi. Yayın sayılarının bu dönemdeki gelişimi, söz konusu iki faktörün birleşik etkisinin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.¹⁴

Yayın sayısını etkileyen faktörlerin analizine geçmeden önce Türkiye'de basımı gerçekleştirilen eserleri, yayın türleri ve yayınevleri gibi farklı parametreler üzerinden incelemenin, alandaki eğilimleri daha net ortaya koyacağı düşünülmektedir. 2010 yılından itibaren hadis alanında basımı gerçekleşen yayınlar; telif eserler ve editoryal çalışmalar şeklinde iki ana kategoride sınıflandırılabilir. Aşağıda sunulan grafik, bu iki yayın türünün yıllara göre dağılımını ve sayısal gelişimini göstermektedir:

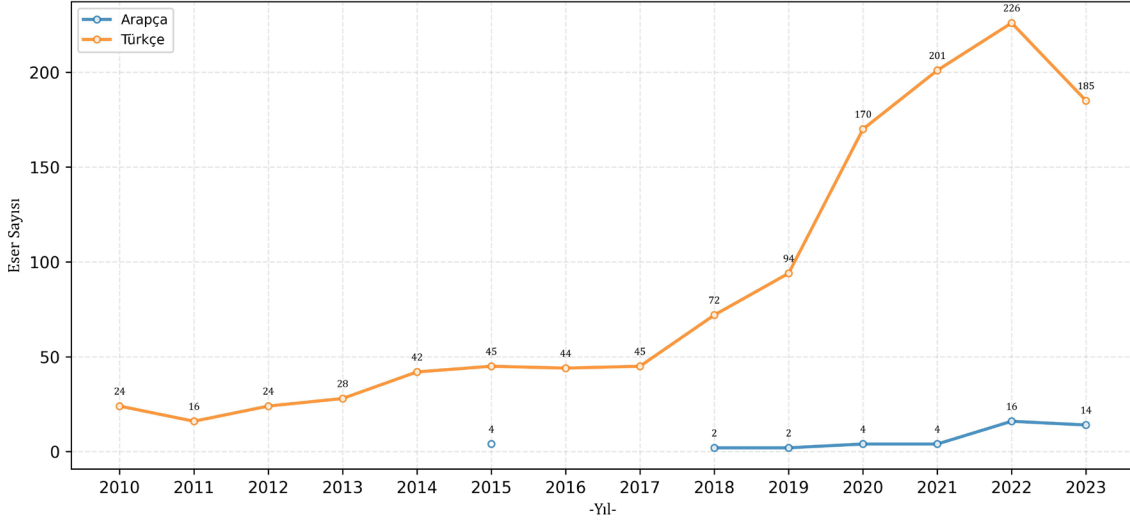
Şekil 2: Yıllara Göre Basılı Yayın Türleri

2010 sonrası hadis alanındaki basılı kitap yayın faaliyetlerinin niteliksel analizi, telif eserler ve editoryal çalışmalar olarak iki çeşit eğilimi ortaya koyar. Akademik üretimin ana eksenini ise telif eserler oluşturmakla birlikte bu eserlerin çoğunluğunu, yüksek lisans veya doktora tezlerinden üretilen yayınlar olarak görmek mümkündür. COVID-19 Pandemisi döneminde bu tür çalışmaların kitaplaştırılma oranında belirgin bir artış olduğu ayrı bir çalışmayla tespit edilebilir.

Editoryal çalışmaların hadis literatüründeki yeri ise zaman içinde önemli bir değişim göstermiştir. 2013-2017 yılları arasında sınırlı sayıda olan bu tür çalışmalar, 2018 yılından itibaren kayda değer bir artış sergiler. Bu artış ise hadis alanında kolektif akademik üretimin ve disiplinler arası yaklaşımların güçlendiğine işaret etmektedir. 2010 yılı öncesi dönemde de editoryal çalışmaların nadiren görüldüğü ve genellikle sempozyum çıktılarıyla sınırlı kaldığı belirtilebilir.

14 Dönem dönem farklılaşan başat etkenler ve motivasyonlara dair 2000 öncesi odaklı hususi bir çalışma için bk. Selim Demirci, *İslamcı Dergilerde Hadis Tartışmaları Meseleler Dönemler ve İsimler* (İstanbul: İLEM Yayınları, 2022), 74-99.

Hadis alanı yayınlarında, yukarıdaki çeşitlilikle birlikte dil çeşitliliğine de temas edilmelidir. Yeni açılan fakültelerin bir kısmının Arap asıllı akademisyenleri bünyesinde barındırması, Türkiye hadis yazınında dil çeşitliliğini artırmıştır.¹⁵ Türkçe ağırlıklı olan güncel hadis literatürüne Arapça yayınlar da eklenmiş, incelenen dönemde toplam 46 Arapça eser basıldığı görülmüştür. Bu durum, aşağıdaki grafikte görsel olarak sunulmuştur:

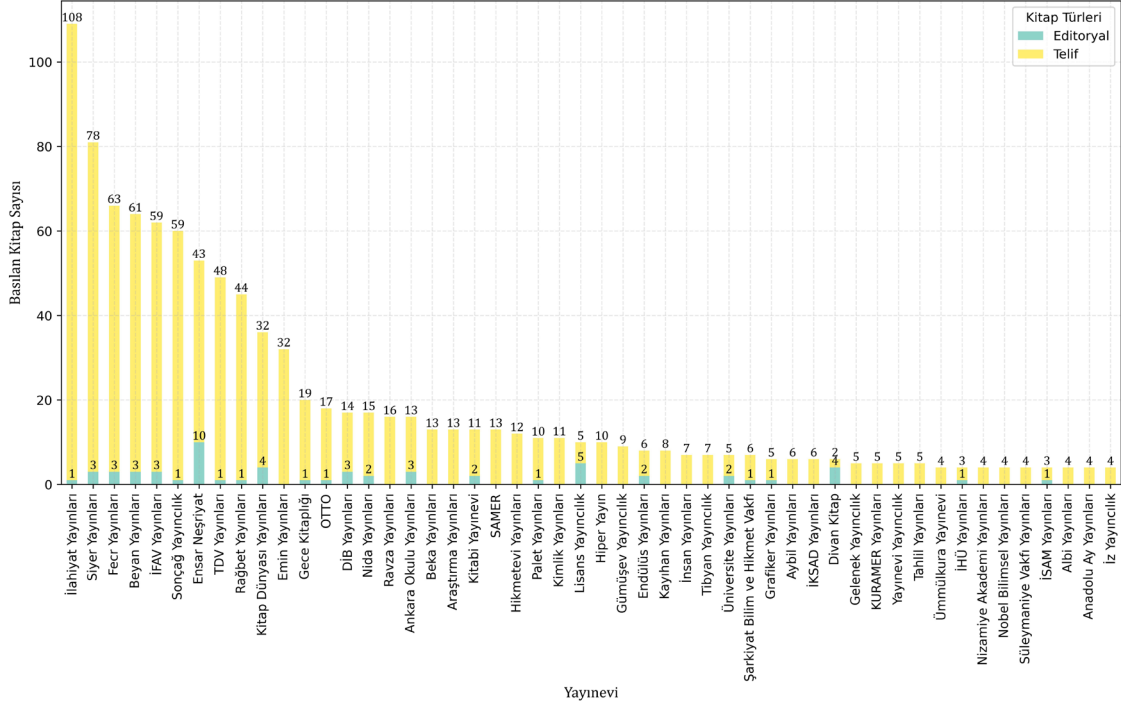
Şekil 3: Yıllara Göre Türkçe-Arapça Dil Çeşitliliği

Hadis alanındaki 2010 sonrası Arapça yayınların ve yayınevlerinin analizinde ise aşağıdaki bulgular ortaya konabilir. İncelenen dönemde Arapça yayınlanan eserlerin büyük çoğunluğu telif çalışmalarından oluşmaktadır. Bu telif eserlerin yanı sıra bir adet editoryal çalışma da yapılmıştır. Bu durum ise Türkiye'deki Arap asıllı akademisyenlerin yayıncılık açısından ülkemizdeki katkılarını ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte Arapça eserlerin ekseriyeti, Türkiye'de faaliyet gösteren yayınevleri tarafından basılmıştır. Bu, Türkiye'deki akademik yayıncılık sektörünün de artık çok dilli bir yapıya evrildiğinin ve Arap dünyasına açıldığının bir göstergesi olarak okunabilir. Alana dair az sayıdaki eser ise Arap ülkelerindeki yayınevleri tarafından basılmıştır. Arapça hadis yayınlarında öne çıkan yayınevleri ise Sonçağ Yayıncılık, Gümüşev Yayıncılık, Kitap Dünyası Yayınları, Fecr Yayınları ve Nida Yayınları şeklinde sıralanabilir.

Hadis alanında yayın faaliyeti gerçekleştiren yayınevi analizi ise hem araştırmacılara yayın tercihlerinde yol göstermesi hem de hadis literatürüne katkı düzeylerinin belirlenmesi açısından önemli bilgiler arz etmektedir. Aşağıdaki grafik, yayınevlerinin yayın türlerine göre dağılımını görselleştirmektedir:

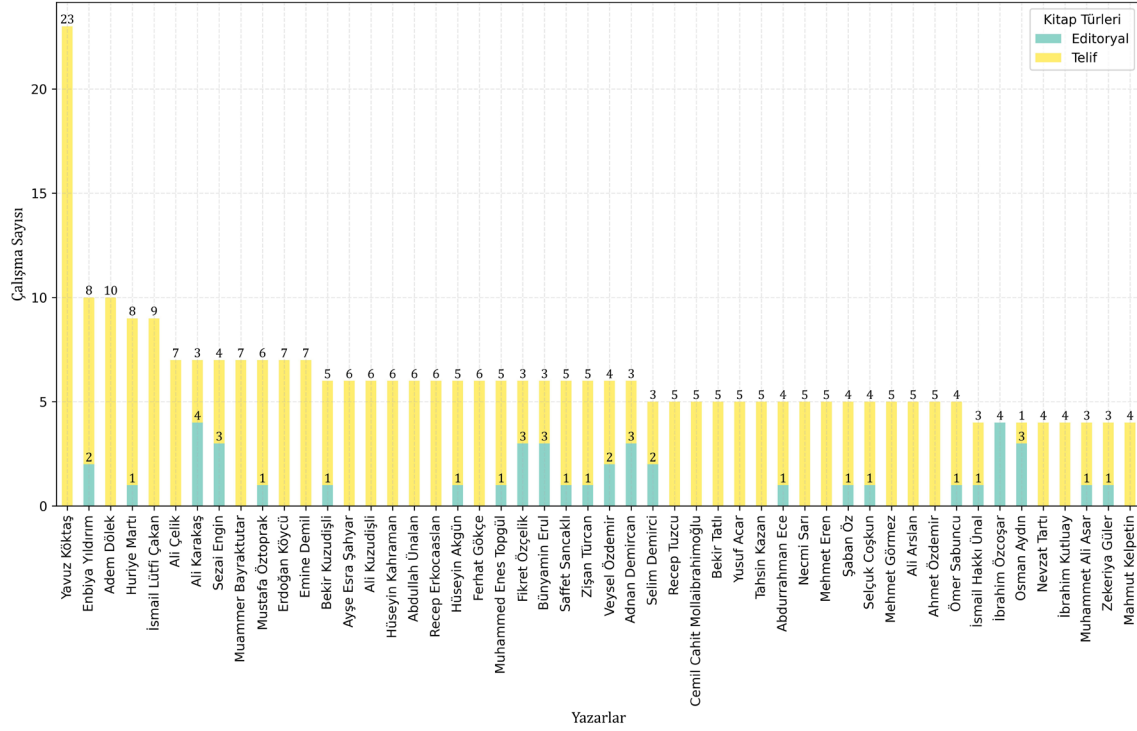
15 Bu konuda eğitimini Arapça veren fakültelerin varlığı da bir etken olabilir. Bazı değerlendirmeler için bk., Muhammet Beyler, "Tecâribu Külliyyâti'l-İlâhiyyât / el-Ulûmü'l-İslâmiyye fî Tadrîsi'l-Ulûmi'l-İslâmiyye bi'l-Lugati't-Arabiyye fî Câmîâti Türkiyyâ Bernâmeci'l-Hadîs ve Ulûmihî Enmûzecen", *Hadis Tetkikleri Dergisi* 14/1 (2016), 71-72.

Şekil 4: Yayınevleri ve Basım Miktarları

Yayınevlerinin dağılım analizi incelendiğinde, akademik hadis literatüründe İlahiyat Yayınları'nın belirleyici bir konumda olduğu görülür. Ağırlıklı olarak İslam Tarihi alanındaki yayınlarıyla tanınan Siyer Yayınları, hadis alanındaki üretimiyle de ikinci sırada yer almaktadır. Fecr Yayınları ise üçüncü sırada konumlanarak hadis literatürüne önemli katkılar sunmaktadır. Editoryal çalışmalar kategorisinde Ensar Neşriyat ve Lisans Yayıncılık'ın öncü rol üstlendiği gözlemlenmektedir. Ayrıca grafikte yer alan yayınevlerinin büyük çoğunluğunun, ilahiyat alanında kitap basımı gerçekleştiren yayınevleri olduğu da belirtilmelidir.

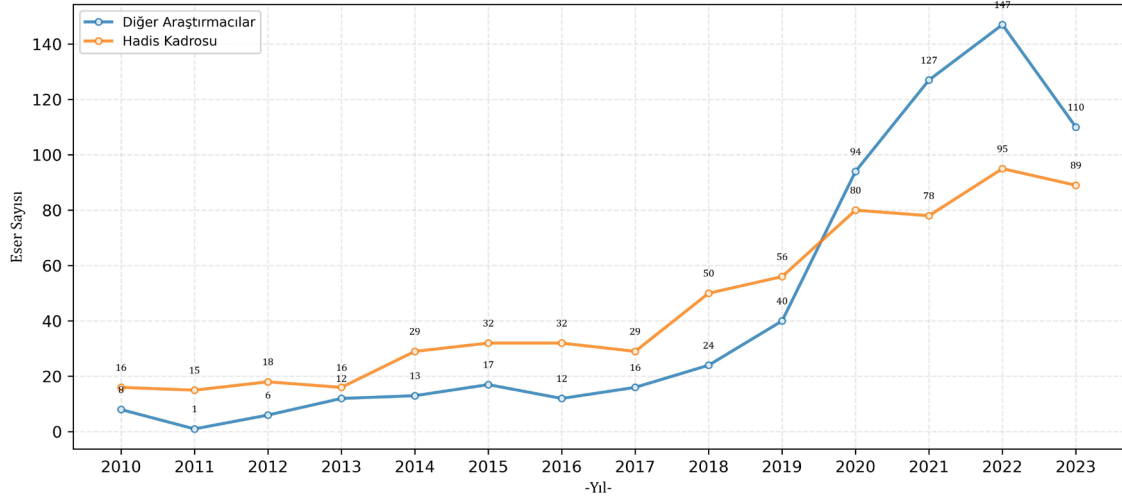
Hadis literatürüne katkı sunan araştırmacı ve yazarların dağılımı da önem arz etmektedir. 2010'dan bu yana kitap yayınına katkı sağlayan 770 yazarın tespit edildiği bu çalışmada, öne çıkan 50 yazarın yayın türlerine göre dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmaktadır:

Şekil 5: Yazarların Yayın Katkı Miktarları

2010'dan bu yana hadis alanında üretken yazarlar sıralamasında Yavuz Köktaş birinci sırada yer almaktadır. Bu sıralamayı Enbiya Yıldırım, Adem Dölek, İsmail Lütfi Çakan ve Huriye Martı izlemektedir. Editoryal çalışmalarda ise Ali Karakaş, Sezai Engin, Bünyamin Erul, Adnan Demircan, Fikret Özçelik, Osman Aydın ve Ali Sever ön plana çıkmaktadır.

Grafikteki araştırmacıların çoğunluğu hadis anabilim dalında görev yapan alan uzmanlarından oluşmaktadır. Ancak listede farklı uzmanlık alanlarından araştırmacıların da hadis literatürüne katkıları dikkat çekmektedir. Yayın faaliyetlerine katkı sunan araştırmacıların karşılaştırmalı analizi, hadis alanı uzmanları ile diğer alan uzmanlarının dağılımını ortaya koymaktadır. Bu analiz, hadis çalışmalarının disiplinler arası niteliğini ve farklı uzmanlık alanlarından gelen katkıların önemini vurgulamaktadır. Aşağıdaki grafikte, "Hadis Kadrosu" ve "Diğer Araştırmacılar" kategorileri üzerinden zaman analizi gerçekleştirilmiştir:

Şekil 6: Yıllara Göre Hadis Akademisinin ve Diğer Araştırmacıların Yayın Katkıları

Grafik, hadis anabilim dalı kadrosunda görev yapan akademisyenlerle (Hadis Kadrosu), diğer alanlarda çalışan veya herhangi bir akademik kadroda bulunmayan (Diğer) araştırmacıların¹⁶ yayın dağılımını göstermektedir. Sayısal veriler incelendiğinde, hadis kadrosundaki araştırmacıların 635 yayın yaptığı, diğer araştırmacıların ise 627 yayınlara katkı sağladığı görülmektedir.¹⁷ 2020 yılından itibaren “Diğer Araştırmacılar” kategorisindeki belirgin yükseliş, bu dönemde hadis alanı dışındaki uzmanların hadis çalışmalarına artan ilgisini yansıtmaktadır. Bu veri, önceki yıllarda hadis alanıyla sınırlı düzeyde etkileşim kuran diğer alan uzmanlarının, son dönemde özellikle hadisle ilişkili konulara yoğun bir yönelim gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Bu analizlerden hareketle, incelemenin geri kalanında hadis literatüründeki yayın dinamiklerinin zaman içerisindeki değişimini ve bu değişimi etkileyen faktörleri incelemek yerinde olacaktır.

2. Hadis Literatürünün Gelişimini Etkileyen Faktörler

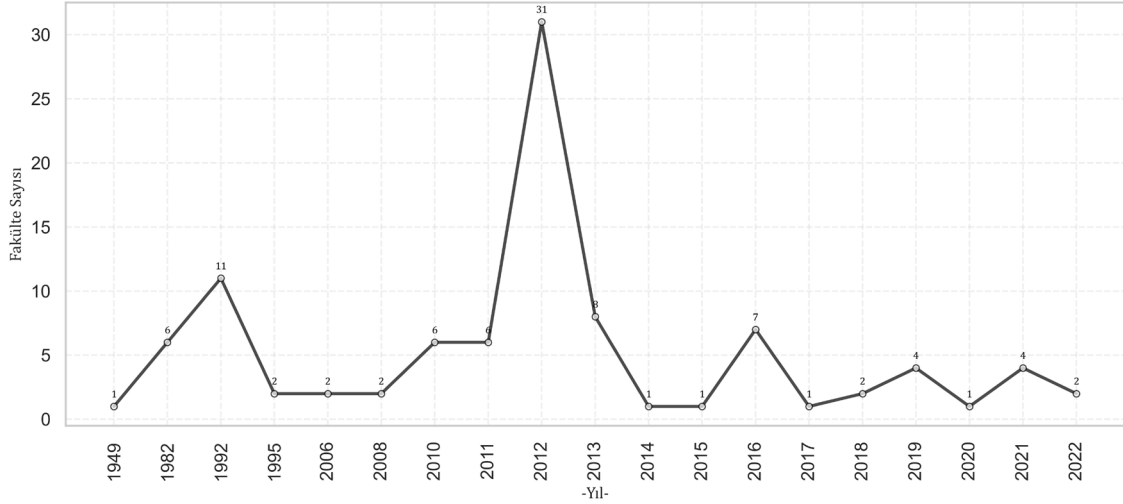
2.1 İlahiyat Fakültelerinin Sayısal Artışı ve Akademik Yayıncılığa Yansımaları: Tarihsel Süreç ve Güncel Durum

Türkiye’de ilahiyat eğitiminin kurumsallaşması 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin tesisıyla başlamıştır. Bu kurum, 1982 yılına kadar ülkedeki yegâne İlahiyat Fakültesi olma özelliğini muhafaza etmiş, 1982’den itibaren ise yükseköğretim sistemindeki yapısal değişiklikler ve artan talep doğrultusunda İlahiyat fakültelerinin sayısında tedricî bir artışa gidilmiştir. 2008 yılına gelindiğinde ülke genelinde faaliyet gösteren İlahiyat fakültesi sayısı 24’e ulaşmıştır.

16 Herhangi bir üniversite kadrosunda çalışmayan hadis uzmanlarının isimlerini tespit etmenin zorluğu sebebiyle bu kişiler de “Diğer Araştırmacılar” kategorisine katılmıştır. Fakat bu tür araştırmacıların diğer alanlarda çalışma yapan kadrolu akademisyenlerden daha az sayıda olduğunu varsaymak mümkündür.

17 Eylül 2024 tarihi itibarıyla hadis anabilim dalında kadro sahibi (ve alandan emekli olan) 268 araştırmacı bu çalışma kapsamındaki yayın faaliyetine katılmıştır. Geri kalan 502 yazar ise “Diğer Araştırmacılar” kategorisindeki kişilerden oluşmaktadır.

2008'den 2024'e kadar geçen 16 yıllık süreçte ise İlahiyat fakültelerinin sayısında dikkate değer bir artış yaşanmıştır. Bu dönemde 74 yeni fakülte kurulmuş, böylece ilk fakültenin kuruluşundan yaklaşık 75 yıl sonra toplam İlahiyat ve İslami İlimler fakültesi sayısı 98'e yükselmiştir. Bu hızlı artış, İslami ilimler ve özellikle hadis çalışmaları alanında akademik üretimin ve uzmanlaşmanın yoğunlaşmasına zemin hazırlamıştır. Aşağıda sunulan grafik, İlahiyat fakültelerinin yıllara göre sayısal gelişimini görsel olarak temsil etmektedir. Bu veriler, Türkiye'de İslami ilimlerin akademik düzeyde kurumsallaşma sürecini ve bu alandaki nicel gelişimi ortaya koymaktadır.

Şekil 7: Yıllara Göre İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşu

Grafikten anlaşılacağı üzere 2012 yılı ve sonrasında 62 İlahiyat fakültesinin teşekkülü, hadis alanında kapsamlı bir akademik kadro ihtiyacını beraberinde getirmiştir.¹⁸ İlahiyat fakültelerinin yarısından fazlasının kurulduğu 2012 yılı ve sonrasında hadis anabilim dalında istihdam edilen akademik personel sayısının da 248'e ulaştığı tespit edilmektedir. Mevcut fakültelerin akademik kadrolarındaki genişleme de dikkate alındığında, yeni istihdam sürecinin akademik yayın faaliyetlerinde sistematik bir artışı tetiklediği doğrudan ifade edilebilir.

2024 yılı Eylül ayı verilerine göre, üniversitelerin hadis anabilim dalında görev yapan toplam akademisyen sayısı ise 423'tür. Bu kadroların dağılımı ise profesör (82), doçent (96),¹⁹ doktor öğretim üyesi (112), araştırma görevlisi (127) ve öğretim görevlisi (6) şeklindedir.²⁰

İlahiyat fakültelerinin ve akademisyen sayılarının artmasıyla birlikte, akademinin iç dinamiklerinin de araştırmacıları yayın yapmaya sevk ettiği ifade edilebilir. Örneğin atama-yükselme

18 Türkiye'de hadis anabilim dalının tarihsel gelişimi ve mevcut durumu, 2012 yılı öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem halinde incelenmeyi hak etmektedir. Bu karşılaştırmalı analiz, hadis alanındaki akademik kadrolaşmanın dinamiklerini, araştırmacı teminindeki eğilimleri ve akademik etkinin zaman içindeki değişimini ortaya koyma potansiyeline de sahiptir. Ayrıca bu tür kapsamlı bir analizin sadece hadis anabilim dalıyla sınırlı kalmayıp İlahiyat fakülteleri bünyesindeki tüm anabilim dallarına uygulanması, ilahiyatlara dair bütüncül bir portre çizmek açısından elzem gözükmektedir.

19 Listemizde yer alan 18 doktor öğretim üyesi, doçent unvanı almış olmakla birlikte Eylül ayı itibarıyla henüz fakülte ataması gerçekleşmemiştir. Söz konusu akademisyenlerin kısa sürede kadroya atanacağı düşüncesinden yola çıkılarak bu kişiler de doçent kadrosuna dahil edilmiştir.

20 Veriler için bk. "Türkiye Hadis Akademisi".

kriterleri, doçentlik başvuruları veya akademik teşvikten yararlanma gibi etkenlerin zamanla araştırmacıları kitap yayınlama için motive etmesi muhtemeldir.²¹ Ayrıca fakülte bünyesinde veya fakülte ortaklığında gerçekleştirilen ilmi faaliyetlerin kitap formunda yayınlanma teşebbüsü de bu çerçevede değerlendirilebilir. Neticede artan araştırmacı sayısı ile birlikte kitap basımı için motive olan akademisyenlerin söz konusu yıllarda yayın oranına ciddi bir katkı sunduğu gözlemlenmektedir.

2.2. COVID-19 Pandemisi'nin Yayın Faaliyetine Etkisi

Türkiye'nin yakın tarihine bakıldığında COVID-19 Pandemisi'nin birçok sektörü derinden etkilediği görülmektedir. Bu süreçten etkilenen önemli sektörlerden biri de yayıncılık faaliyetleri olmuştur. Pandemi koşulları, insanları daha steril ortamlara yönlendirirken araştırmacıların çalışma şekillerini de değiştirmiştir.²² Fen bilimleri alanındaki araştırmacılar laboratuvarlara erişim konusunda kısıtlamalarla karşılaşırken sosyal bilimler alanındaki araştırmacılar için çalışma imkanlarının genişlediği ifade edilebilir. Kütüphanelere fiziksel erişim sağlanamamasına rağmen dijital materyaller ve teknolojik imkanlar sayesinde sosyal bilimciler tarafından araştırma faaliyetleri sürdürülebilmektedir. Bu dönemde araştırmacılar, önceki dönemde materyal elde etmek için sarf ettikleri fiziksel çabayı daha efektif kullanma imkanına sahip olabilmişlerdir. Çalışma materyallerine ulaşım için şehir-mekan değiştirme/seyahat, kurumdan randevu bekleme, anlık taleplerde kurumdan veya görevlilerden kaynaklı sıkıntılar; süreçlerin online akışa geçmesiyle tamamen olmasa da belirli bir alan açılmasına vesile olmuştur.²³ Bu durumun araştırmacıların çalışma takvimi ve planlarını oluşturmada görece rahatlatıcı bir etkisi görülmüştür.

Azalan iş yükü ve artan boş zaman ise (herkes için geçerli olmasa da çoğunlukla) evlerin ideal çalışma ortamına dönüşmesine olanak tanımıştır. Bu dönemde dijitalleşme ve iletişim ağlarının gelişmesi, araştırmacıların çevrimiçi platformlar üzerinden birbirleriyle tanışmasını ve ekipler kurmasını da kolaylaştırmıştır.²⁴ Bu durum yeni konuların keşfedilmesine ve ekip çalışmalarının ürünü olarak da daha fazla yayın üretilmesini sağlamıştır. Özellikle 2020 yılında editoryal çalışma sayısındaki artış (bir önceki yıl 5 olan editoryal çalışma sayısının söz konusu yıl içerisinde 14'e yükselmesi ve sonraki yıllarda da bu seviyenin korunması) bu durumu destekler nitelikte gözükmektedir.

21 İlgili süreçlere ve bazı çerçeve örneklere dair bk., Fatih Şahin vd., "Motivasyon Kuramları Bağlamında Akademik Teşvik Ödeneği Uygulamasının Değerlendirilmesi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 7/2 (Ağustos 2017), 403-410; İdris Göksu - Yusuf İslam Bolat, "Akademik Teşvik Uygulamasının Performansa Yansımaları: 2016 ile 2017'nin Karşılaştırmalı Analizi", *Yükseköğretim Dergisi* 9/2 (2019), 189-200; Mesut Demirbilek - Münevver Çetin, "Cumhuriyetten Günümüze Yükseköğretimde Akademik Yükselme ve Atama Süreci", *Yükseköğretim Dergisi* 12/2 (2022), 197-216; Şahin, *Akademik Yayıncılığın Değişim Dinamikleri*, 17-22.

22 Genel olarak belirli pratiklerde pandemin etkilerine örnek olması açısından bk. Ahmet Çakmak - Yakup Uzunpolat, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerine Göre Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim", *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 7/1 (Haziran 2021), 870, 886; Fatma Kurttekin, "COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uzaktan Eğitim: İlahiyat/İslami İlimler Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Görüşleri", *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/1 (Haziran 2022), 38.

23 Online imkanlar hakkındaki bu durum elbette pandemin etkilerinin genel olarak görüldüğü ilk zamanlardan beri aynı seviyede ve verimlilikte olmamıştır. İlgili kurum ve kuruluşların altyapılarının yanı sıra araştırmacıların da sürece uyumu zaman almıştır.

24 Ejder Okumuş, "Covid-19 Küresel Salgın Sürecinde Ev ve Aile", *Mevzu - Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (Eylül 2021), 105.

Çalışma koşullarındaki bu değişimler müstakil kitap çalışmalarını da olumlu yönde etkilemiş ve 2020 yılı itibariyle yayın sayısında ciddi bir artış gözlemlenmiştir. COVID-19'un Türkiye'deki etkisi 2020 yılının ilk çeyreğinde hissedilmeye başlanmış ve Nisan ayı itibariyle kısmî kapanmalar uygulanmıştır.²⁵ Bu sebeple "Şekil 1: Yıllara Göre Basım Oranı" grafiğinde görülen 2019 yılı yayın hareketliliği, pandemi sürecinden bağımsız olarak İlahiyat fakültelerinin sayısal artışıyla doğrudan ilişkilidir. 2020 yılından itibaren pandemi sürecinin de hızlandırıcı etkisiyle akademik yayın sayıları katlanarak artmış ve yayın trendi birkaç yıl yüksek oranda devam etmiştir.

Pandemi döneminin akademik araştırma süreçlerine en belirgin katkılarından biri de dijital platformların sağladığı imkanlar sayesinde yeni araştırma ekiplerinin teşekkül etmesi ve kolektif çalışmaların ivme kazanmasıdır. Bu akademik iş birliği ortamı, araştırmacıların yeni çalışma alanlarını keşfetmesinde karşılıklı etkileşimi güçlendirmiştir. Bunun yanı sıra pandemi sürecinin oluşturduğu zaman esnekliği mevcut araştırma projelerinin ve tez çalışmalarının kitaplaştırılmasını hızlandırmıştır. Bu dinamikler, söz konusu dönemdeki yayın artışının temel belirleyicileri arasında yer almaktadır. Pandemi dönemini, araştırmacılar tarafından üretkenlik açısından etkin biçimde değerlendirildiği gözlemlenmektedir.

Sonuç

2010-2023 yılları arasında hadis alanında neşredilen 1262 eserin yıl, tür ve dil parametreleri açısından analizi, dikkat çekici veriler ortaya koymuştur. İlgili istatistiki göstergelerden hareketle hadis yayıncılığı faaliyetlerinde 2013 yılından itibaren belirgin bir artış eğilimi gözlemlenmiş, 2022 yılında ise 242 yayınlı en yüksek seviyeye ulaşılmıştır. Basılı eserlerin tür dağılımı incelendiğinde, çalışmaların büyük bir kısmını müstakil telif eserlerin oluşturduğu, bununla birlikte editoryal çalışmaların da son yıllarda kayda değer bir artış gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu süreçte yeni bir akademik yönelim olarak Arapça yayınların da ülkemiz hadis literatürüne dahil edildiği müşahede edilmektedir.

2012 yılından itibaren 62 İlahiyat fakültesinin teşekkülü ve yeni kurulan bu fakültelerde hadis alanında yaklaşık 248 akademik personelin istihdam edilmesi, hadis literatürünün gelişiminde kayda değer bir etki oluşturmuştur. Akademik kadroların genişlemesi, 2013 ve müteakip yıllarda yayın faaliyetlerinde sistematik bir artışa zemin hazırlamış ve 2019 yılına kadar bu kurumsal gelişimin etkisi süregelen bir yükseliş eğilimi göstermiştir. 2020 yılında pandemi sürecinin de etkisiyle/katkısıyla yayın faaliyetlerinde ciddi oranda hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Bu dönem, araştırmacıların akademik çalışmalara ayırabildikleri sürenin artması, planlanmış projelerin hayata geçirilmesi ve tamamlanan lisansüstü tezlerin neşriyata dönüştürülmesi gibi etkenlerle yayın dünyasını oldukça etkilemiştir.

Pandemi sonrası süreçte ise yayın faaliyetlerinde dikkat çekici bir azalma eğilimi gözlenmektedir. Bu durum, özellikle 2022'den 2023'e geçişte yayın sayılarındaki düşüşle kendini göstermiştir. 2024 yılı verilerinin de analiz sürecine dahil edilmesiyle bu eğilimin daha net bir şekilde ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Yayın sayılarındaki gerileme ise sadece pandemi koşullarının normalleşmesinden değil, aynı zamanda yayıncılık alanındaki artan maliyetlerden de kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte mevcut akademik kadro potansiyeli, yayıncılık faaliyetlerinin belirli bir düzeyde devam edeceğinin de güçlü bir göstergesidir.

25 Bk. "Türkiye'nin Covid-19 Salgınıyla Mücadelesinin 2 Yılı" (Erişim 08 Ekim 2024).

Kaynakça

- Alajami, Abdulla. "Beyond Originality in Scientific Research: Considering Relations Among Originality, Novelty, and Ecological Thinking". *Thinking Skills and Creativity* 38 (Aralık 2020), 1-6.
- Beyler, Muhammet. "Tecâribu Külliyyâtî'l-İlâhiyyât / el-Ulûmü'l-İslâmiyye fî Tadrîsî'l-Ulûmî'l-İslâmiyye bi'l-Lugati't-Arabiyye fî Câmîâti Türkiyyâ Bernâmeci'l-Hadîs ve Ulûmihî Enmûzecen". *Hadis Tetkikleri Dergisi* 14/1 (2016), 51-73.
- Çakan, İsmail Lütfi. *1876-1976 Arası Türkiye'de Hadis Çalışmaları Bibliyografyası*. İstanbul: Dilek Matbaası, 1980.
- Çakmak, Ahmet, Yakup Uzunpolat. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerine Göre Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim". *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 7/1 (Haziran 2021), 855-892. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.916587>
- Demirbilek, Mesut - Münevver Çetin. "Cumhuriyetten Günümüze Yükseköğretimde Akademik Yükselme ve Atama Süreci". *Yükseköğretim Dergisi* 12/2 (2022), 197-216. <https://doi.org/10.2399/yod.21.810002>
- Demirci, Selim. *İslamcı Dergilerde Hadis Tartışmaları Meseleler Dönemler ve İsimler*. İstanbul: İLEM Yayınları, 2022.
- Demirtaş, İlknur vd. "Bilimsel Çalışmalarda Özgünlük Kavramı Üzerine". *Yükseköğretim Dergisi* 13/1 (2023), 129-142. <https://doi.org/10.2399/yod.23.1169711>
- Göksu, İdris - Yusuf İslam Bolat. "Akademik Teşvik Uygulamasının Performansa Yansıması: 2016 ile 2017'nin Karşılaştırmalı Analizi". *Yükseköğretim Dergisi* 9/2 (2019), 189-200. <https://doi.org/10.2399/yod.18.044>
- Kurttekin, Fatma. "COVID-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim: İlahiyat/İslami İlimler Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Görüşleri". *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/1 (Haziran 2022), 31-60. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.1067252>
- Okumuş, Ejder. "Covid-19 Küresel Salgın Sürecinde Ev ve Aile". *Mevzu - Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (Eylül 2021), 89-117. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5506785>
- Özkan, Halit. "Cumhuriyet Dönemi Hadis Çalışmaları: Bir Hasıla". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 21 (01 Mayıs 2013), 10-41.
- Saitoğulları, Ayşe Yasemin. "'100. Yılında Türkiye Hadisçiliği' Sempozyumu 20-21 Ekim 2023, ANKARA". *Hadis Tetkikleri Dergisi* 22/2 (31 Aralık 2023), 385-404.
- Şahin, Fatih vd. "Motivasyon Kuramları Bağlamında Akademik Teşvik Ödeneği Uygulamasının Değerlendirilmesi". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 7/2 (Ağustos 2017), 403-410. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.217>
- Şahin, Şifa. *Akademik Yayıncılığın Değişim Dinamikleri*. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Şeker, Necmeddin - Recep Bilgin. *Açıklamalı Hadis Makaleleri Bibliyografyası -1923-2016-*. Kahramanmaraş: SAMER Yayınları, 2020.
- Ünal, Yavuz. *Cumhuriyet Türkiyesi Hadis Çalışmaları Bibliyografyası (1920-1992)*. Samsun, 1993.

Yeşil, Mahmut. *Hadis Bibliyografyası ve Gelişimi: 1101-1411/1689-1990*, 1990.

Hadis Literatürü. “Türkçe Hadis Kitaplığı”. Erişim 05 Ekim 2024. <https://www.hadisliteraturu.com/turkce-hadis-literaturu/>

Hadis Literatürü. “Türkiye Hadis Akademisi”. Erişim 05 Ekim 2024. <https://www.hadisliteraturu.com/hadis-akademisi/>

“Türkiye’nin Kovid-19 Salgınıyla Mücadelesinin 2 Yılı”. Erişim 08 Ekim 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyenin-kovid-19-salginiyla-mucadelesinin-2-yili/2529977>

İlahiyat Temel Alanı > Hadis İçin Arama Sonuçları. “Yök Akademik Yükseköğretim Akademik Arama Sayfası”. Erişim 05 Ekim 2024. <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/AkademisyenArama?islem=wHdQobvm0FMRi823sFvdF193SU-YD-Q53dNvWJ3fkDnrTr2LYO309zyoE4VIpMBZ>